

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Första kammaren.

Nr 1.

Sedan i kraft av § 49 regeringsformen och § 2 riksdagsordningen riksdagen sammankommit till lagtima möte här i huvudstaden onsdagen den 10 januari 1940, sammanträdde riksdagens första kammare i den uti riksdagens hus för kammaren anordnade samlingssal samma dag.

Onsdagen den 10 januari,

kl. 11 f. m.

Herr **Lindhagen** framträdde till talmansbordet och yttrade: Efter urtima riksdagens upplösning i går inträder i dag i dess ställe 1940 års lagtima riksdag. Uppgifterna bliva många och säkerligen allvarstygda. Urtiman sysslade med kriget; det är då så mycket angelägnare, att den lagtima riksdagen ej glömmet bort freden. Måtte därför särskilt vår utrikespolitik nu förutna landet omtanke och bemödanden för att *vid sidan av vår vapenkult även förbereda freden, den världsfred, efter vilken människorna alltid längtat!*

En sådan framfärd genom Europas mörkläggning måste avlägsna sig från den skumögda, småskurna och bloddrypande europeismen och gå fram mot *en positiv utrikespolitik, upptornad på de gudomliga lagarna*. Det är högsta tid, att vi komma bort från synvillorna att kunna avskaffa rustningar och krig, med bibehållande av deras *djupgående orsaker*. Det kan i upplysnings-syfte ej för ofta betonas, att dessa enligt historiens vittnesbörd och samtidens upplevelser äro i stort sett fem, nämligen nationalitetsförtrycket, språkförbistring, ekonomiskt kaos, överbefolkning och förakt för de andliga värdena.

Det vill sålunda nu till, att den lagtima riksdagen kompletterar urtimans resultat med dylika utsikter till freden och gör det *»oavlåtligt»*, såsom andra internationalens program sedan gammalt förordat.

På ryska tsarens initiativ samlades världens stater genom befullmäktigade ombud till de två *Haagkongresserna* 1899 och 1907 just för sådant ändamål. Nu är väl anledningen än större. Redan vid andra konferensen förutsågs behovet av en tredje sammankomst, och nu borde om någonsin dess tid vara inne.

De båda kongresserna mäktade emellertid för tillfället inför den upp-giftens nyhet och gigantiska omfattning ej att fatta definitiva beslut mer än huvudsakligen om uppslag till *»krigets humanisering»*. Dess bestämmelser anses fortfarande gälla och uttolkas i vissa fall ännu såsom en vägledning för sjökriget.

Föresatsen att ej bombardera öppna städer och civilbefolkningen står visserligen kvar på papperet, men tillämpas icke vidare. Tvärtom barbariseras kriget här för varje år, i den mån vetenskapen kommer med uppfinningar för ändamålet.

Bombflygplanen äro, som sagt, vetenskapens stoltaste triumf och världshistoriens grymmaste förbrytelse. Den tages såsom en naturlig sak. Inga regeringar resa sig mot denna gudlöshet, inga parlament förfasa sig över den, inga stora partitidningar uppegga sin läsekrets emot den, utan inskränka sig till

statistik över antalet döda och sårade och omfattningen av materiell förstörelse! Det instormande expertväsendet, tillgripet för diktatoriska avgöranden, kan ej heller befatta sig med saken. Det gäller ju här kärleken, som ensam kan övervinna allt, och den befinner sig utanför laboratoriernas och yrkenas verkstäder.

Med en sådan inställning i tidens väsende uti instanserna kan det för tillfället kanske knappast antagas, att man för tillfället kan få världsanslutning till en fredskongress för stater, som föra krig. Försöken bära dock ej upp-givas. Även de måste oavslått komma med sin offensiv och *skapa rymd för den stora saken i tänkesätten*. De neutrala staterna utan kolonier, helst Norden och i varje fall Sverige, ha kallelse och plikt att träda fram i världen för *den karaktiga fredens tillblivelse*.

Med dessa påminnelser i det viktigaste av allt, påminnelser, hurusom *avrustningen för närvarande är mänsklighetens enda hopp och förberedelserna för freden icke tåla uppskov*, får jag förklara 1940 års riksdagsförhandlingar i denna kammare öppnade.

Sedan herr ordföranden därefter intagit talmansplatsen, tillkännagav herr ordföranden, att han på grund av bestämmelsen i § 1 mom. 2 av kammarens ordningsstadga anmodat kammarskrivaren i tullverket Eric Carlén att, till dess sekreterare blivit utsedd, föra kammarens protokoll ävensom att herr ordföranden för tillfället anställt kanslibiträden och vaktbetjäning till erforderligt antal.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 9 januari 1940.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Malmöhus län den 8 januari 1940 inkommit en den 5 i samma månad dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att, sedan f. d. läroverksadjunkten Olof Olsson blivit för den valkrets, som består av Malmöhus län med Malmö stad och Hälsingborgs stad, utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari 1937, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 26 § första stycket lagen om val till riksdagen cementgjutaren Emil Ahlkvist i Västra Ingelstad blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1945.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad som sålunda förekommit skulle jämföras den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:
C. G. Bruno.

Enligt § 2 i ordningsstadgan för kammaren anställdes upprop av kammarens ledamöter, varvid såsom frånvarande antecknades:

herr *Ahlkvist*,
» *Sandler*,
» *Wallis*.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid följande läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad, som blivit utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för den valkrets, som består av Malmöhus län med Malmö stad och Hälsingborgs stad, får härmed anhålla om ledighet tills vidare på grund av sjukdom.

Läkareintyg bifogas.

Jordholmen den 9 januari 1940.

Emil Ahlkvist.

Härmed intygas, att *Karl Emil Ahlkvist*, född den 22 april 1899, från Tutenkärr nr 1, som enligt uppgift är medlem av erkänd sjukförsäkring, den 2 januari 1940 av mig tagits under behandling för halsfluss samt att följande särskilda föreskrifter givits: sängläge, med.

Svedala den 2 januari 1940.

Gustaf Lenninger.

leg. läkare,
ledamot av Sveriges läkareförbund.

Till riksdagens första kammare.

Under återopande av bifogade läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen intill utgången av nästkommande februari.

Stockholm den 10 januari 1940.

J. G. Walles.

Härmed intygas, att ledamoten av riksdagens första kammare *J. G. Walles*, Sundsvall, på grund av hjärtsjukdom tillsvidare är oförmögen att delta i riksdagsarbetet.

Stockholm den 8 januari 1940.

Georg Tallhagen,

leg. läkare,

De begärda ledigheterna beviljades, beträffande herr Ahlkvist för den tid, det i återopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Vidare upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Haparanda den 9 januari 1940.

Första kammaren, Stockholm.

Anhåller om 5 dagars ledighet från riksdagsgöromålen.

Sandler.

Även den av herr Sandler sökta ledigheten beviljades.

Anställdes val av talman; och utsågs därtill:

herr Nilsson, Johan, i Kristianstad med 141 röster.

Företogs val av förste vice talman; och utsågs därtill:

herr Gränebo med 112 röster.

Anställdes val av andre vice talman; och utsågs därtill:

herr Åkerberg med 104 röster.

Herr **Lindhagen**, som nu lämnade talmansplatsen, yttrade därvid till herr talmannen: Herr talman! Då du nu åter enhälligt valts till kammarens talman, får jag till dig överlämna denna symbol för din värdighet, med vilken du stadfäster våra beslut och upprätthåller ordningen. Vi hoppas, att det må förunnas dig att i den nu inledda riksdagen få tillfälle slå vakt om riksdagens konstitutionella rättigheter samt uppleva bemödanden även för världsfreden, vilken nu hotas dagligen av föresatser från stormakter på skilda håll att vinna en segerfred, det vill säga ett evigt upprepat inferno för vår döende värld.

Beträffande våra interna dagsfrågor vore det tacknämligt, om du med din talmansklubb eller personliga vädjan kunde omsider bemästra allas vårt beryktade så kallade »stim» under riksdagens officiella förhandlingar, vilket ju är förbjudet även i lagarna.

Herr **talmannen** intog talmansplatsen och yttrade: Herr ålderspresident, mina herrar! Då jag nu återigen intager denna plats, sker det som tillförne med den förhoppningen att fortfarande få mötas av kammarens förtroende, och jag frambär såväl mitt eget som vice talmännens värdsamma tack.

Den lagtima riksdag, som nu tager sin början, står inför oberäkneliga vanskligheter. Att göra något uttalande om vad som kan komma att krävas av densamma eller vad som kan komma att inträffa skall jag icke inlåta mig på i annan mån än att jag vill innerligen hoppas, att det skall bliva möjligt för denna kammare att värna om vårt dyrbara fosterlands angelägenheter med den orubbliga inställningen, att landets och folkets oberoende och självständighet skall säkras, vilken situation som än uppkommer. Härom skall nog ingen tvekan råda, och vi få hoppas, att tider en gång skola randas, då vi med tillfredsställelse kunna blicka tillbaka på resultatet av de stora offer, som nu äro ofrånkomliga.

Jag tillåter mig rikta en välgångsönskan till såväl äldre som nytillkomna ledamöter av kammaren och hoppas, att ni alla må med trohet värna om det, som i dessa dagar som alltid måste stå framför allt annat, nämligen fosterlandets välfärd.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren att nu företaga val av sekreterare.

Valet företogs, och befanns efter valförrättningens slut hava blivit till sekreterare utsedd:

kanslirådet G. H. Berggren med 102 röster.

Kanslirådet Berggren fick nu företräda, underrättades, att han blivit av kammaren vald till sekreterare, och övertog protokollsföringen.

In fidem
Eric Carlén.

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:t låtit genom offentligt anslag bjuda och kalla riksdagens samtliga ledamöter att torsdagen den 11 innevarande månad kl. 11 f. m. infinna sig i slottskapellet samt, efter förrättad gudstjänst, enligt § 34 riksdagsordningen begiva sig till rikssalen för att där inhämta vad Kungl. Maj:t hade att meddela riksdagen.

Herr talmannen meddelade, att till kammarens förfogande överlämnats 80 inträdesbiljetter till rikssalen vid riksdagens öppnande, och hemställde, att fördelning av dessa biljetter proportionellt i förhållande till ledamotsantalet i varje valkrets finge ske genom sekreteraren.

Denna hemställan bifölls.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 11.57 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 11 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 10.30 f. m.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde fredagen den 12 innevarande månad företaga följande val, nämligen

dels av fyra ledamöter för att jämte talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjäning,

dels av fyra ledamöter för att delta i talmansöverläggningarna,
dels ock av två ledamöter att hava inseende över riksdagens kansli.

Detta förslag antogs.

Herr talmannen yttrade vidare, att han, likaledes efter samråd med andra kammarens talman, finge föreslå, det första kammaren ville besluta att företaga vid sammanträde, som komme att hållas måndagen den 15 i denna månad, val av ledamöter och vid sammanträde påföljande dag val av suppleanter i de ständiga utskotten.

Vad herr talmannen sålunda föreslagit bifölls.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som anförde: Jag ber att få hemställa, att första kammaren måtte besluta, att antalet suppleanter i de ordinarie utskotten, förutom utrikesutskottet, vad denna kammare beträffar måtte bestämmas till: för konstitutionsutskottet 14, för statsutskottet 18, för bevillningsutskottet 13, för bankoutskottet 8, för första lagutskottet 10, för andra lagutskottet 12 och för jordbruksutskottet 8.

Denna hemställan bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 10.33 f. m., att ajournera sina förhandlingar till 10.45 f. m.

Till åtlydnad av Kungl. Maj:ts kallelse avgingo herr talmannen och kammarens ledamöter kl. 10.45 f. m. till slottskapellet, där riksdagspredikan hölls av biskopen i Linköpings stift, teologie doktorn Tor Andræ. Efter gudstjänstens slut begav kammaren sig till rikssalen, i vilken även andra kammaren infann sig.

Hans Maj:t Konungen kom tillstädes och öppnade riksdagen med det i protokollsbihanget införda tal.

Herr **talmannen** framträdde därpå och yttrade: Allernådigste Konung, Eders Majestät! Med djupaste bedrövelse har Sveriges folk i likhet med så otaligt många andra medmänniskor bevittnat världshändelsernas utveckling,

och jag har inte ord till mitt förfogande för att giva uttryck åt vad man innerst inne skulle vilja utsäga.

Vårt land, Konung och folk samfällt, har i dessa ohyggligt stridiga tider iakttagit sträng neutralitet, och nog skall det åtskilliga ansträngningar till för att tolka vår politik på annat sätt.

Grundvalen för denna politik är en fast fredsvilja, vilja till att med förnuftigt och hederligt arbete upprätthålla och utveckla vår kultur och det ekonomiskt materiella underlag som alla måste finna vara nödvändigt, därest mänsklighetens strävan går ut på att uppnå drägliga och lyckligare förhållanden för om möjligt alla.

Resurser och kunskaper finnas, naturtillgångarna äro visserligen inte lika överallt i världen, ej heller klimatet, men med nuvarande resurser på samfärdens områden skulle rättmätiga anspråk kunna tillgodoses, om målmedvetenheten ville inrikta sig på fredligt arbete. Vi måste sträva efter att komma in härpå, det kan inte vara möjligt, att den pågående förödelsen kan få fortsätta. Tyvärr synes det icke gå för sig att hämma densamma i godo, och därför tvingas även fredliga krafter till de hårdaste ansträngningar för att betvinga det grymma tyranni, som för närvarande sprider sin förödelse och åstadkommer oändligt och obeskrivligt lidande. De fredliga förhållanden, som vi eftersträva, fås icke för intet. Det svenska folket har tillfälle till rannsakan med sig självt, och i dessa dagar går en varm våg av offervillighet fram för att värna om vårt oberoende och för att bringa hjälp åt oförskyllt lidande medmänniskor.

Förvarsfrågan är nu i allas tankar. Första kammaren skall gå till behandling av denna och därmed sammanhängande frågor samt övriga aktuella problem med den prövande besinning, som nu mer än någonsin kräves av dem, som ett tungt ansvar blivit anförtrött.

Under varmaste förhoppning att den nu öppnade lagtima riksdagens arbete måtte lända Eders Majestät till hugnad och vårt älskade fosterland till trygghet anhåller jag nu, med uppriktig välgångsönskan till Konung och konungahus, att till Eders Majestät få framföra första kammarens undersåtliga vördnad, tillit och trohet.

Sedan andra kammarens talman därefter i denna kammares namn till Hans Maj:st Konungen framfört andra kammarens undersåtliga vördnad, fingo talmännen vardera mottaga, av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet Wigforss ett exemplar av Kungl. Maj:ts propositioner nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1940/41, nr 2, angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40, och nr 3, angående förskottsstat för försvarsväsendet m. m., samt av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Westman ett exemplar av Kungl. Maj:ts berättelse om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit, varefter ceremonien å rikssalen avslutades och första kammaren enligt beslut, fattat före avtågandet från samlingsrummet, åtskildes vid utgången från rikssalen kl. 12.20 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.